

BAUKO JÁNOS: KÉTNyelvűség és Keresztnévhasználat. MAGYAR-SZLOVÁK KERESZTNÉVKÖNYV

Budapest: Magyar Tudományos Akadémia – Szlovákiai Magyar Akadémiai Tanács, 2025. 326 p.
ISBN 978-615-6448-54-5

Erdődi Csobády Csilla

csobadycs@gmail.com

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet

<https://orcid.org/0009-0005-9031-7873>

Bauko János *Kétnyelvűség és keresztnévhasználat. Magyar–szlovák keresztnévkönyv* című kiadványa a Magyar Tudományos Akadémia és a Szlovákiai Magyar Akadémiai Tanács monográfiatorozatának részeként jelent meg. A kutatási téma nemcsak a névtan (amely az alkalmazott nyelvészet egyik legnépszerűbb ága), de a szociolingvisztika számára is lényeges, hiszen a változatos keresztnévhasználatot a kétnyelvű területek és névhasználók szemszögéből is megvilágítja. Ez a szemlélet hiánypótló, gyakorlatias megközelítése a laikusok számára is érthetővé teszi a tudománynak ezt a területét. Maga a kötet három fő fejezetre tagolódik, amelyeket egy szlovák és angol nyelvű összefoglaló követ, majd a hivatkozott irodalom, illetve a felhasznált névszótárak, névjegyzékek listája zár.

Az *Előszóban* a szerző röviden jellemzi a személyneveket, bemutatja azok identitásjelölő funkcióját, majd beszámol a névadás társadalmi feltételeiről. Ez kisebbségi helyzetben Szlovákiában különösen fontos és érdekes téma, akárcsak a magyar nyelvű névmenedzselés, amely kapcsán szlovákiai magyar viszonylatban Bauko János könyve hiánypótló.

Az első fejezet a *Kétnyelvűség és keresztnévhasználat* címet viseli. Ebben elsőként a *keresztnév* és *utónév* fogalmak tisztázása történik: a szlovákiai névhasználatra való tekintettel a szerző lezögezi, hogy a könyvben kizárólag a *keresztnév* terminust használja, ti. az itt élő magyarok fordí-

tott sorrendben (*keresztnev + családnév*) is használják nevüket, ezzel az *utónév* jelentése értelmét veszti. A terminushasználatot illetően olvashatunk még más nyelvek (angol, német) szóhasználati szokásairól, de a szerző magyar viszonylatban foglalkozik az *egyénnev* vagy *egyéni név*, szlovák viszonylatban pedig a *rodné meno* ~ *meno* 'születési név ~ név' fogalmak használatával is.

A továbbiakban a keresztnévek helyéről olvashatunk a személynevek rendszerében, külön figyelmet szentelve az egyes típusok névhasználati színtereken való megjelenésének. Ezek után a keresztnévek kialakulásának diakrón áttekintése következik kronológiai sorrendben, a világi névadástól kezdve az egyházi névadáson keresztül, egészen a közszavakból eredő keresztnévekig: ennél a résznél érinti a szerző a keresztnévek köznevesülésének jelenségét is.

A fejezet a keresztnévek anyakönyvi bejegyzésével kapcsolatos szlovákiai törvények részletes, ugyanakkor gyakorlati szempontú áttekintésével folytatódik, valamint a szerző ismerteti az anyakönyvezéskor használatos névjegyzékeket, névkönyveket – mindezt szlovákiai és magyarországi viszonylatban is. Később foglalkozik a keresztnévdívat szlovákiai és magyarországi változásával. A keresztnévek népszerűségének alakulását több táblázatban hasonlítja össze a szerző különböző évekből származó adatokat alapul véve a 20. század második felétől (sőt Magyarországra vonatkozóan egészen a 16. századtól) egészen napjainkig. Az újszülöttek névadása mellett olvashatunk arról is, hogy az összlakosság körében melyek a leggyakoribb keresztnévek. A 2023. évi adatok alapján táblázatos összevetést láthatunk a csehországi és szlovákiai, illetve magyarországi és szlovákiai névválasztásról.

A továbbiakban a keresztnévadás indítékait taglalja a szerző, kiemelve a keresztnévválasztás és -használat befolyásoló tényezőit, mint például a névtörvények, más nyelvi és nyelven kívüli tényezők (identitásjelzés, differenciálás, különlegesség, média, hit, névdívat, névörökítés) hatása. A keresztnévek kétnyelvű környezetben történő használata leginkább az anyakönyvi bejegyzésekben érhető tetten; a 20. századi társadalmi változások szintén itt mutatkoznak meg leginkább. Hozzájárult a szlovákiai keresztnévállomány változásához az 1989-es rendszerváltás, Szlovákia önállósodása, majd az Európai Unióhoz való csatlakozása is – ennek részleteiről olvashatunk a könyvben. Bauko János a fejezetben főképp a szlovákiai magyarok helyzetét vázolja fel, jellemzi a kétnyelvűségi létüket, a személynevek eltérő használatát a különböző színtereken (a formális és informális helyzeteken túl például az újságrovatokban, sírfeliratokon, névjegykártyákon), valamint a kettős identitás megnyilvánulását a névhasználatban (például vegyes kettős vagy hármas keresztnévadás). A szerző kitekintést nyújt a kárpátaljai magyarság különös helyzetére, hiszen ott a nevek sorrendisége és államnyelvi megfelelője mellett az eltérő (cirill betűs) írásmód is jelentkezik. A fejezetben olvashatunk összehasonlítást arról, hogy milyen gyakorisággal anyakönyveztetik az egyes nevek magyar vagy szlovák alakváltozatait (amelyeknél ez lehetséges, pl. *Matúš – Máté, Katarína – Katalin*). Mivel Szlovákiában az anyakönyvekben nem jegyzik az újszülöttek, illetve a szülők identitását, így arra vonatkozóan nincs információ, hogy a magyar szülők milyen arányban anyakönyveztetik szlovák alakváltozatban gyermekük nevét. Erre hatással a személynév-menedzselés lehet, amelyről Bauko részletesen ír a fejezet utolsó részében. Leírja a névmenedzselést mint névtudományi területet, annak feladatát, illetve megvalósulási formáit; gyakorlati példákat a szlovákiai magyar kétnyelvű környezetből hoz.

A könyv második nagyobb egysége a *Magyar–szlovák keresztnévszótár* címet viseli. Ebben 3673 névcikket olvashatunk szótári formába rendezve, feltüntetve a Magyarországon hivatalosan anyakönyvezhető férfi és női keresztnévalakokat, ezek szlovák megfelelőjét (ha létezik), illetve a nevek etimológiáját és jelentését, a becenévalakokat, a névnap(ok) időpontját, valamint a rokon nev(ek)et. A névcikkek megírásához a szerző több szakirodalmat és forrást vett alapul, ezeket a szótári rész bevezetőjében sorolja fel. A keresztnévszótár a névcikkek szerkezeti felépítésének leírása után sorakoztatja fel ábécé sorrendben a férfi (1580 név) majd a női (2093 név) keresztnéveket. A kötet záró fejezete a *Melléklet*, ahol a szerző a személynévadást és -viselést szabályozó hatályos szlovákiai törvényeket (Tsz. 300/1993., Tsz. 154/1994.) közli magyar nyelven.

Bauko János monográfiája szlovákiai magyar viszonylatban (is) hiánypótló összefoglaló mű, hiszen a keresztnévhasználatot mind elméleti, mind gyakorlati síkon mutatja be, különös tekintettel annak kétnyelvűségi színtereken történő megvalósulására, illetve annak lehetőségeire. A könyv fejezeteiben szemléltető összehasonlítást olvashatunk a keresztnévdívat változásairól, kitekintve a csehországi és magyarországi keresztnévhasználatról is. A szlovákiai magyar személynév-menedzselést segítő magyar–szlovák keresztnévszótárt nemcsak a szülők, hanem a hivatali dolgozók, önkormányzatok is segítségül hívhatják a nevek választásakor és bejegyzésekor. Szociológiai kutatásokhoz szintén alpműként használható, ugyanakkor oktatásban történő beépítése is hasznára válhat a kisebbségi iskolákat látogató diákoknak.